

Шановні колеги!

Ознайомившись із проектами документів, що стосуються внесенням змін до Господарського процесуального кодексу, та обговоривши ці пропозиції із науковцями та судьями господарських судів, зокрема місцевого та апеляційного господарського суду, підтримуючи їх загальне спрямування та логіку, вважаємо за свій обов'язок запропонувати окремі уточнення щодо відповідного законопроекту, які, на наш погляд, дозволить більш якісно врегулювати господарські процесуальні відносини.

Серед найбільш принципових моментів, що потребують виправлення чи доповнення, виділяємо наступні (із підкресленням першочергових):

1. Принципи автоматизованого розподілу справ між судьями потребує врахування складності справ, а не лише кількості та черговості, адже не можна порівнювати, наприклад, справу про стягнення боргу за участі двох суб'єктів господарювання та справу про банкрутство за участі десятків кредиторів. Крім того, визначення головуєчого у колегії суддів також має набути автоматизованого розподілу (стаття 2¹ ГПК)

2. Підвищення авторитету судової гілки влади потребує розширення повноважень судді на застосування процесуальної аналогії у випадках, коли таке незастосування унеможлиблює розгляд справи. Крім того, при застосуванні матеріального права не можна ігнорувати діловий звичай відповідно до положень ст. 7 Цивільного кодексу (стаття 4 ГПК).

3. Конституція України у ч. 4 ст. 127 гарантує колегіальний розгляд справ у спеціалізованих судах. Задля виконання Конституційних положень та з метою не уводити додаткові витрати на судову систему, необхідно забезпечити це право у разі відповідного клопотання однієї із сторін (ст. 4⁶ ГПК).

4. З метою усунення проблем підвідомчості справ господарським та іншим судам доцільно внести уточнення до ст. 12 ГПК:

а) усі справи про захист економічної конкуренції та обмеження монополізму відповідно до господарського змісту цих справ та необхідністю забезпечення однаковості їх розгляду мають бути віднесені до компетенції господарських судів, а не лише справи за заявами АМКУ до суб'єктів господарювання;

б) усунення прогалини в підвідомчості господарських справ потребує віднесення до компетенції господарських судів справ про тлумачення договору, позаяк стаття 213 ЦК передбачає, що на вимогу однієї або обох сторін суд може постановити рішення про тлумачення договору, але це не узгоджується із процесуальними кодексами;

в) з метою забезпечення однаковості у розгляді справ доцільно віднести до виключної юрисдикції господарських судів справи про арешт судна, що здійснюється для забезпечення морської вимоги відповідно до Брюссельської конвенції 1952 року та КТМ.

6. Потребують визначення процесуальні наслідки задоволення заяви про відвід судді, призначення колегії суддів, у разі відмови від позовних вимог, а також зміни предмету чи підстав позову, подання зустрічного позову після початку розгляду справи по суті, узгодження строку розгляду справи та розумних строків, уточнення складу сторін у неპозовних видах проваджень (статті 4¹⁰, 18, 20-22 тощо)

7. Професіоналізацію судового процесу у цілому підтримаємо, але не можна погодитися із участю лише адвокатів для представництва юридичних осіб. Це ускладнить роботу державних органів та підприємств, хоча рівень професіоналізму відповідних юрисконсультів не ставиться під сумнів. Отже важливо забезпечити участь у процесі юрисконсультів, які перебувають у трудових відносинах із юридичними особами (ст. 28).

8. У запропонованій статті 39² Кодексу має бути посилена відповідальність за неповагу до суду, у тому числі, дисциплінарною відповідальністю адвоката, іншими заходами, встановленими законом, адміністративним арештом та виправними роботами за грубу зневагу до суду, що потребує змін до ст. 185-3 КУпАП.

9. Прив'язування штрафів за процесуальні порушення до неоподаткованого мінімуму громадян є архаїзмом, не передбаченим податковим законодавством, від якого треба відмовлятися у новому законодавстві із прив'язуванням до мінімальної заробітної плати, встановленої законом. Місце виконання відповідних штрафів за місцем провадження у справі може унеможливити правозастосування, а тому відповідне виконання має відбуватися за місцем знаходження винної особи (нова ст. 39⁵ ГПК).

10. Мають бути встановлено особливості подачі та розгляду заяви про арешт судна на забезпечення морських вимог у зв'язку із Брюссельською конвенцією 1952 року, до якої приєдналася Україна, та КТМ (ст. 43¹ – 43³ ГПК)

11. Застава (зустрічне забезпечення, нове забезпечення) у кодексі не завжди уможливило надання банківської гарантії чи іншого фінансового забезпечення. Це має бути виправлено з метою усунення можливостей для блокування обігових засобів підприємств (43⁴, 43⁶, 43⁹, 67¹ тощо).

12. Необхідно матеріально стимулювати сторони до мирного вирішення господарських спорів. Це здатне зменшити навантаження на суди (ст. 44).

13. Потреби економії процесу вимагають надати право позивачам об'єднувати майнові та вимоги до органів влади. Процесуальні гарантії КАС тут свідомо відкидаються самим позивачем з метою пришвидшення розгляду справи, а тому немає порушення процесуальних прав. Крім іншого, це розвантажить систему адміністративних судів та дозволить оперативно сукупно вирішити господарський конфлікт. Скоротиться загальна кількість справ у судовій системі та виникне істотна економія державних коштів (ст. 58 ГПК);

14. При повідомленнях учасників процесу має бути враховано, що негосподарююча фізична особа може бути стороною чи третьою особою у справі. У цьому разі цій особі не може бути надіслане повідомлення згідно з Єдиним державним реєстром юридичних особи та фізичних особи – підприємців. Тут мають застосовуватися вручення повідомлення за останнім відомим місцем перебування або публічне оголошення у офіційних виданнях (ст. 64 ГПК).

15. У багатьох випадках ухвали суду першої інстанції за своєю процесуальною природою набувають значення судового рішення, наприклад у справах про банкрутство, з питань вжиття заходів забезпечення позову, запобіжних заходів, ухвали про відстрочку, розстрочку виконання рішення (ухвали), про розгляд скарг на дії (бездіяльність) органів ДВС тощо. У цьому разі строк апеляційного розгляду справи на ухвалу суду має бути збільшений.

16. У положеннях Кодексу (статті 4³, 33) неодноразово зазначається про те, що господарський суд не збирає докази, виходячи із принципу змагальності. Отже, несправедливо скасовувати рішення суду у зв'язку із неповним встановленням обставин справи, якщо сторона не вказувала на ці обставини або не доказала їх існування при розгляді справи (ст. 104 ГПК).

17. Порухення правил підсудності має тягнути дисциплінарну відповідальність судді, а не скасування повністю законного рішення (новий пункт 7 у ст. 104 ГПК).

18. Необхідно послідовно розмежувати нові та нововиявлені обставини. Нові обставини мають бути пов'язані не з обставинами справи, а з невірною юридичною кваліфікацією справи – неправосудністю рішення. Це дозволить, зокрема, не обтяжувати Верховний суд розглядом справи, якщо встановлено міжнародною судовою установою, юрисдикція якої визнана Україною, порушення Україною міжнародних зобов'язань при вирішенні справи судом. Суд, що розглядає справу, має бути наділений правом самостійно переглянути справу із цієї підстави (ст. 112 ГПК).

Звернення обговорено та затверджено на Раді Громадської організації «Всеукраїнський центр економічного права» 23.12.2014 року

Додаток:

Порівняльна таблиця із поясненнями та обґрунтуваннями до законопроекту про внесення змін до ГПК України

З повагою,

Доктор юридичних наук, професор,
член-кореспондент Національної
академії правових наук України,
голова Ради ГО Всеукраїнський
центр економічного права

О.П. Подцерковний

Кандидат юридичних наук,
голова правління
ГО «Всеукраїнський центр економічного
права»

Ю.З. Драпайло

